

İş Sağlığı ve Güvenliği Kültürü Açısından Ofis Çalışanlarının Pandemi Den Korunma Düzeyleri Üzerine Bir Araştırma

A Study on the Protection Levels of Office Workers from Pandemic in Terms of Occupational Health and Safety Culture

Serpil GERDAN¹, Bakış TAŞKIRAN², Esmâ BULUŞ KIRIKKAYA³

ÖZ

Dünya Sağlık Örgütü'nün tanımına göre sağlık; 'sadece hastalık ve sakatlığın olmayışı değil, ruha ve sosyal yönden tam iyilik hali' olarak tanımlanmaktadır. İş sağlığı ve güvenliği, çalışanların beden ve ruh bütünlüğünün korunması ile işin yürütülmesi esnasında var olan tehlikelerden kaynaklı risklerden çalışmanı korumak ve sağlıklı ve güvenli bir ortamda çalışmasını sağlamak esasına dayanmaktadır. Yeni tip koronavirüs (Covid-19)'un Çin'in Wuhan kentinde ortaya çıkması ve hızla yayılmasıyla Dünya Sağlık Örgütü tarafından pandemi ilan edilmiştir. Tüm dünyayı kasıp kavuran bu zor süreçte tüm sektörlerde olduğu gibi iş hayatında da değişiklikler meydana gelmiştir. Virüsün ölümcül etkilerinin hızla yayılması iş yerlerinde iş sağlığı ve güvenliğine yönelik standartların değiştirilmesi ve atırılmasını zorunlu kılmıştır. Bu çalışmada, ofis çalışanlarının pandemi den korunma düzeyleri ile yeni güvenlik önlemlerinin iş sağlığı ve güvenliği kültürü açısından etkileri araştırılmıştır. Çalışma, Ekim ve Kasım 2020 ayları içerisinde İstanbul ilinde Mühendislik- Mimarlık hizmeti üreten işyerlerini kapsamaktadır. Ofis çalışanlarının pandemi den korunma düzeylerinin belirlenmesine yönelik geliştirilen anket maddeleri ulusal ve uluslararası kaynaklardan yararlanarak hazırlanmış ve çevrimiçi olarak uygulanmıştır. Anket verileri SPSS 16.00 programı ile değerlendirilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre; katılımcıların %45,2 kadın, %54,8'i erkeklerden oluşmaktadır. Katılımcıların %32,3'ü Mühendis ve Mimarlardan, %46,8'i ise diğer meslek gruplarından oluşmaktadır. Çalışmanın bulgularına göre ofis ortamında çalışanların tamamı çalışma ortamlarının belirli aralıklarla havalandırıldığı konusunda hemfikirler. Çalışmanın sonuçlarına göre katılımcıların tamamı ofis ortamında havalandırmanın yeterli olduğunu düşünürken, kadın çalışanlar erkek çalışanlara göre tedbirleri yetersiz bulmaktadır.

Anahtar Kelimeleri: Covid 19, İş Sağlığı ve Güvenliği, Pandemi, Salgın Hastalıklar.

ABSTRACT

According to the definition of the World Health Organization, health is defined as "a state of complete mental and social well-being and not merely the absence of disease or infirmity". Occupational health and safety is based on the principle of protecting the physical and mental integrity of the employee from the risks arising from the dangers that exist during the execution of the work and ensuring that they work in a healthy and safe environment. A pandemic was declared by the World Health Organization with the emergence and rapid spread of the new type of the new type of coronavirus (Covid-19) in Wuhan, China. In this difficult process that swept the whole World, changes have occurred in business life as in all sectors. The rapid spread of the deadly effects of the virus has made it necessary to change and increase the standards for occupational health and safety in workplaces. In this study, the level of protection of office workers from the pandemic and the effects of new safety measures in terms of occupational health and safety culture were investigated. The study covers the workplaces that produce Engineering and Architecture services in the province of Istanbul between October and November 2020. The questionnaire items developed to determine the protection levels of office workers from the pandemic were prepared by using national and international sources and applied online. The survey data was evaluated with the SPSS 16.00 program. According to the findings of the study, all employees in the office environment agree that the working environment is ventilated at regular intervals. Results of the study, while all of the participants think that the ventilation in the office environment is sufficient, female employees find the measures insufficient compared to male employees.

Keywords: Covid 19, Occupational Health and Safety, Pandemic, Epidemic Diseases.

Bu çalışma 2. yazarın tezsiz yüksek lisans projesinden türetilmiştir. Araştırmaya ait Kocaeli Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Etik Kurulu 08/12/2020-E84298 tarih ve sayılı Etik Kurul Kararı alınmıştır.

¹ Doç. Dr., Serpil GERDAN, Afet Yönetimi, Kocaeli Üniversitesi, İzmit MYO, sgerdan@kocaeli.edu.tr, ORCID: 0000-0001-9126-7808

² Yüksek Mimar, Bakış TAŞKIRAN, İş Sağlığı ve Güvenliği, bakistaskiran@gmail.com, ORCID: 0000-0002-3189-070X

³ Prof. Dr., Esmâ BULUŞ KIRIKKAYA, Fen Eğitimi, Kocaeli Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, bulus@kocaeli.edu.tr, ORCID: 0000-0002-5637-2829

İletişim / Corresponding Author: Serpil GERDAN
e-posta/e-mail: sgerdan@kocaeli.edu.tr

Geliş Tarihi / Received: 31.05.2021
Kabul Tarihi/Accepted: 31.08.2022

GİRİŞ

Gelişen teknolojiyle birlikte çalışma hayatında makineleşmenin ivme kazandığı, görülmektedir. Artan üretimle birlikte, çalışma şartlarının değişmesi, risklerin de artmasına sebep olmaktadır. Ortaya çıkan risklere bağlı olarak fiziksel, biyolojik, psikolojik ve işgücü kayıpları çalışanları olumsuz etkilemektedir. Çalışanlar için güvenlik faaliyetlerinin ciddiye alınarak ön planda tutulması işin sürekliliği ve güvenliği açısından önemlidir. İşyerlerinde öncelikli olarak çalışma ortamında güvenliğin sağlanması, tehlikelerin belirlenerek risklerin en aza indirilmesi ve buna bağlı tüm yükümlülüklerin yerine getirilmesi gerekmektedir. Çalışanların korunması için önlemlerin alınması ile beden ve ruh bütünlüğünü korumak işverenin yükümlülüklerinden biridir.^{1,2}

Sanayi devriminden sonra İş sağlığı ve güvenliğinin gelişiminin önem kazandığı araştırmalarla ortaya çıkmıştır. Sanayileşmeyle birlikte fabrikaların artışı beraberinde makineleşmenin ve kimyasal madde kullanımları sonucu tehlikelerin artışı ve buna bağlı olarak güvenlik ihtiyaçlarını ortaya çıkarmıştır.^{3,4}

Çalışma şartlarının giderek zorlaşması ile 1830 yılında çalışanları korumak amacıyla Fabrikalar Yasası çıkarılmıştır. Bu yasa 9 yaşından küçüklerin çalıştırılması ile 12 saatten fazla çalışmayı yasaklanmıştır. 1847 yılında çalışma süreci günlük 10 saat olarak belirlenmiştir.^{5,6}

İş sağlığı ve güvenliği alanında alınan önlemler ve zamanla işçi haklarının gelişmesiyle birlikte, iş kazalarında azalma görülmüştür.⁴ Ülkemizde İş Sağlığı ve Güvenliği Yasasının yürürlüğe girmesiyle çalışanların çalışma ortamlarının daha güvenli hale getirilmesi çabaları hız kazanmış, yasal düzenlemeler sektör bazında yönetmelik ve tebliğlerle desteklenmiştir. Dünya Sağlık Örgütü'nün sağlık kavramını bedensel, ruhsal ve sosyal yönden iyilik hali olarak tanımlaması 'iş sağlığı' kavramına geniş bir bakış açısı kazandırmıştır.⁷ Ancak, son 1 yılda tüm dünyayı etkisi altına alan ve Dünya

Sağlık Örgütü tarafından Pandemi olarak ilan edilen yeni tip koronavirüs (Covid-19) hastalığı iş yerlerinde salgınlardan korunma açısından birçok eksik olduğunu ortaya koymuştur. Her ne kadar 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Yasası çalışanın sağlıkla ilgili önlemlerine vurgu yapmış olsa da bu tür bir salgın için yeterli bilgi ve hazırlık içermemektedir. Bir taraftan salgınla mücadele edilirken diğer taraftan birçok iş yeri kapanmış veya uzaktan/evden çalışma sistemine geçilmiştir. İşin niteliği gereği evden çalışmanın mümkün olmadığı bazı sektörlerde pandemiye yönelik korunma önlemlerinin artırılması iş sağlığı ve güvenliği kapsamında gündeme gelen konulardan biri olmuştur.⁷ Ülkemizin lokomotif sektörlerinden biri olan İnşaat sektörü de bu büyük salgından olumsuz etkilenen sektörlerinden biridir. Ancak üretim ve imalatların devam ediyor olması bu sektördeki ofis çalışanlarını kesintisiz çalışmak durumunda bırakmıştır.

Bu çalışmada, Covid-19 salgını kapsamında iş sağlığı ve güvenliği kültürü açısından ofis çalışanlarının pandemiden korunma düzeyleri araştırılmıştır.

İş Sağlığı ve Güvenliğinin Önemi ve Amacı

İş sağlığı ve güvenliği teknoloji, ekonomi, hukuk, tıp ergonomi fizyoloji gibi birçok alanla ilişkilidir ve içeriğinde bazı temel ilkeler barındırmaktadır.⁸

Günümüzde artan teknoloji, sanayileşme ve değişen iş gücü ile İş Sağlığı ve Güvenliği (İSG) üzerinde durulması gereken önemli konulardan biri haline gelmiştir. Bu gelişimi çalışanlara olumsuz olarak yansıtılmamak tüm toplumların amaçlarındandır.

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinin (1948) 25. Maddesinde de "her şahsın gerek kendisi gerekse ailesi için, yiyecek, giyim, mesken, tıbbi bakım, gerekli sosyal hizmetler dâhil olmak üzere sağlığını ve refahını temin edecek uygun bir hayat seviyesine ve işsizlik, hastalık, sakatlık, dulluk, ihtiyarlık veya geçim imkânlarından iradesi dışında mahrum bırakacak diğer hallerde güvenliğe hakkı

vardır” hükmü ile güvenliğin önemi vurgulanmıştır.⁹

İş sağlığı ve güvenliğinin üç ana amacı vardır. Bunlar; çalışanları, işletmeyi ve üretimi korumaktır. Bu kapsamda amaçlanan ilk husus; işçi, işveren ve devletin yetki ve sorumluluklarının tanımlanarak sağlıklı ve güvenli bir çalışma ortamının sağlanmasıdır.¹⁰ Bu ortamın sağlanması için iş sağlığı ve güvenliği politikalarının oluşturulması ve bu politikaların ulusal ve işletme düzeyinde yerine getirilmesi gerekmektedir.¹¹

İş sağlığı ve güvenliği politikaları önleme ve korumayı amaçlamaktadır. Planlamalar işyeri düzeyinde birincil öncelikte önlem üzerinde durarak, çalışanın karşılaşacağı riskleri en aza indirmeyi hedefler. Bu hedefin temel amacı çalışanları tehlikelerden korumaktır. Bu nedenle oluşturulan iş sağlığı ve güvenliği sistemleri ile politikaların güncel olması ve sürekli iyileştirme esasına dayanması gerekmektedir.¹²

İş sağlığı ve güvenliği sistemlerinin kurulması tek başına yeterli değildir. Kurulan sistemler korunma kültürü ile desteklenmelidir. Sağlıklı bir çalışma ortamı için sürecin tüm aşamalarına çalışanların da dahil edilmesi bu kültürün geliştirilmesinde önemli bir rol oynar.¹² İSG açısından bir diğer önemli konu ise devletin etkili bir denetim mekanizması geliştirebilmesidir.¹²

Yeni Tip Koronavirüs (Covid-19) Salgını

Yeni tip corona virüs adıyla tanıdığımız virüs ilk olarak Çin’in Wuhan kentinde, Deniz Ürünleri Canlı Hayvan Pazarından çıktığı düşünülen bir hastalıktır. Yapılan araştırmalarda hastalık yaşayan kişilerin büyük çoğunluğunun bu pazarla ilişkisi olduğu ortaya çıkmıştır.¹³ Koronavirüs 4 yapısal proteinden meydana gelmektedir. Yapısı çıkıntılardan (dikenlerden) meydana gelmektedir. Yapısındaki çıkıntılardan dolayı latince taç anlamına gelen ‘corona’ adı ile ifade edilmektedir.¹⁴

Covid-19 ile enfekte olan kişiler nefes alıp verdiklerinde, öksürüklerinde ya da hapşırıklarında damlacık yoluyla bu virüsü diğer insanlara aktarabilmektedir.¹⁴ Virüsün yüzeylerde 4 ila 5 gün canlı kalabileceği öngörülmektedir.¹⁴ Sık sık el yıkamak, dokunulan yüzeyleri dezenfekte etmek ve temizlemek enfeksiyon riskini azaltmaktadır. Ciddi hastalıklara neden olan bu virüs üst solunum yoluyla kişiyi enfekte etmektedir.¹⁴ Grip benzer semptomlar gösteren bu virüs; ateş, öksürük, boğaz ağrısı, kas ağrıları, şiddetli baş ağrısı, burun akıntısı bazen de ishal belirtilerine sebep olmaktadır. Bilim insanlarının araştırmasına göre virüs hızla insandan insana geçmektedir.¹⁴

MATERYAL VE METOT

Çalışmanın Amacı ve Kapsamı

Çalışmanın amacı, 2020 yılında tüm dünyayı kasıp kavuran Covid-19 salgını kapsamında ofis çalışanlarının iş sağlığı ve güvenliği kültürü açısından pandemiden korunma düzeylerinin araştırılmasıdır. Bu kapsamda, öncelikle iş sağlığı ve güvenliği-salgın hastalık ilişkisi, ofis ortamlarında salgın hastalıklarla mücadele konuları araştırılmıştır.

Yöntem

Bu çalışmada nicel araştırma yöntemlerinden biri olan karşılaştırma türü ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Bu araştırma modelinde bağımsız değişkene

ilişkin gruplar oluşturulur ve bu gruplar arasında bağımlı değişkene göre bir farklılaşma olup olmadığı araştırılır.¹⁵

Araştırmada elde edilen veriler istatistiksel yazılım programlarından SPSS (Versiyon 16.0) kullanılarak analiz edilmiştir.

Araştırmacılar tarafından konu ile ilgili ulusal ve uluslararası araştırma ölçekleri taranmış ve (Aile ve Çalışma Bakanlığı, Eskişehir Sanayi Odası Koronavirüs Beklenti Eğilim Anket Raporu Hk.) 25 maddeden oluşan bir anket geliştirilmiştir. Kapsam geçerliliği için uzman görüşü alınarak madde sayısı 20’ye düşürülmüştür. Anketin son hali, araştırma grubu olarak belirlenen

İstanbul'daki Mimarlık Mühendislik hizmetlerinin yürütüldüğü bir şirketin çalışanlarına uygulanmıştır. Araştırma anketinin 1. bölümünün demografik faktörler oluşturmaktadır. Araştırmanın örnekleme, kolay ulaşılabılır örnekleme yöntemiyle,

Mühendislik- Mimarlık hizmeti yürüten ofislerde pandemi şartlarında çalışmaya devam eden gönüllü ve ulaşılması mümkün katılımcılardan oluşan toplam 62 kişidir. Katılımcılara ait bilgilerin dağılımları Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 1. Katılımcılara Ait Bilgilerin Dağılımları

		f	%
Cinsiyet	Kadın	28	45,2
	Erkek	34	54,8
Medeni Durum	Bekar	37	59,7
	Evli	25	40,3
Yaş	40'tan küçük	51	82,3
	40'tan büyük	11	17,7
Eğitim Durumu	Lise ve diğer	20	32,3
	Lisans ve üzeri	42	67,7
Meslek	Mimar-Mühendis	33	32,3
	Diğer	29	46,8
İş pozisyonu	Yönetici	11	17,7
	Mimar-Mühendis	19	30,6
	Diğer	32	51,6

Tablo 1 verilerine göre araştırmaya katılanların %45,2 (f=28)'i kadın, %54,8 (f=34) erkektir. Araştırmaya katılan 37 (%59,7) katılımcının medeni durumu evli iken 25 katılımcının medeni durumu (%40,3) bekarıdır. Araştırmaya katılanların çoğu (%67,7 f=42) lisans ve üzeri eğitim düzeyine sahiptir. Katılımcıların sadece %17,7'si (f=11) yönetici pozisyonunda çalışmaktadır.

Araştırmanın Etik Yönü

Kocaeli Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Etik Kurulu 08/12/2020-E84298 tarihi sayılı Etik Kurul Kararı ile yayın etiği açısından bir sakınca olmadığına dair karar alınmıştır.

Araştırmanın Kısıtlılıkları

Araştırma verileri 2020 Aralık ayı içerisinde elektronik olarak gerçekleştirilmiş olup, İstanbul ilinde, çalışan sayısı 30'un altında olan ve Mühendislik- Mimarlık hizmeti yürüten ofislerde gerçekleştirilmiştir.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Covid-19 salgını kapsamında iş sağlığı ve güvenliği kültürü açısından ofis çalışanlarının pandemiden korunma düzeylerinin

araştırıldığı bu çalışmada 20 maddeye verilen yanıtların dağılımları Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Araştırma grubundaki bireylerin anket maddelerine verdiklerin yanıtların dağılımları

Maddeler	N	Evet		Hayır	
		f	%	f	%
S1. İşyeriniz/Ofisiniz de Sağlık Bakanlığının tavsiyeleri doğrultusunda pandemi (COVID19) için gerekli ek tedbirler alınıyor mu?	62	42	67,7	20	32,3
S2. İşyeriniz/Ofisinizde kolay erişilebilir ve yeterli miktarda dezenfektan bulunuyor mu?	62	46	74,2	16	25,8
S3. İşyeriniz/Ofisinizde çalışma arkadaşlarınızın salgın konusunda yeterli kadar hassas davrandıklarını düşünüyor musunuz?	62	43	69,4	19	30,6
S4. İşyeriniz/Ofisinizde oturma planlarınız sosyal mesafelere uygun şekilde mi?	62	53	85,5	9	14,5
S5. Çalışanlarda Yeni Tip Koronavirüs sebebiyle oluşacak stres ve bu stres ile nasıl başa çıkılacağı hakkında bilgilendirme yapılıyor mu?	62	28	45,2	34	54,8
S6. İşyeriniz/Ofisinize dışardan gelen ziyaretler kısıtlandı mı?	62	18	29,0	44	71,0
S7. İşyeriniz/Ofisiniz belli aralıklarla havalandırılıyor mu?	62	62	100	0	0
S8. İşyeriniz/Ofisinizde yapılan toplantılara kısıtlamalar geldi mi?	62	25	40,3	37	59,7
S9. İşyeriniz/Ofisinizde yapılan toplantılar kurallara uyularak mı yapılıyor?	62	59	95,2	3	4,8
S10. İşyeriniz/ofisinizin yemekhane giriş kısmında dezenfektan bulunuyor mu?	62	46	74,2	16	25,8
S11. İşyeriniz/Ofisiniz yemekhane kısmında kurallara uyuluyor mu?	62	45	72,6	17	27,4
S.12. İşyeriniz/Ofisinizde ateş ölçer var mı?	62	46	74,2	16	25,8
S13. İşyeriniz/Ofisinizde işe başlamadan sabahları ateşiniz ölçülüyor mu?	62	20	32,3	42	67,7
S14. Pandemi süresince işyeri/ofis ortamında çalışırken maske kullanıyor musunuz?	62	41	66,1	21	33,9
S15. Pandemi süresince işyeri/ofis ortamında çalışırken maskenizi çıkarıyor musunuz?	62	45	72,6	17	27,4
S16. Pandemi süresince işyeriniz tarafından şirket çalışanlarına Covid19 testi yaptırıldı mı?	62	26	41,9	36	58,1
S17. Pandemi süresince sizce işyeri/ofis ortamınızda hijyen kurallarına uyum açısından bir artış oldu mu?	62	60	96,8	2	3,2
S18. İşyeri/Ofis ortamınızda kronik rahatsızlığı olan var mı?	62	10	16,1	52	83,9
S19. İşyeri/Ofisinizde kronik rahatsızlığı olanlar için gerekli önemlerin alındığını düşünüyor musunuz?	62	35	56,5	27	43,5
S20. Yeni işe başlayan var ise; Çalışanlara iş başı yapmadan önce gerekli testler yaptırılıyor mu?	62	49	79,0	13	21,0

Tablo 2' ye göre araştırma grubundaki bireylerin anket maddelerine verdiklerin yanıtların yüzde ve frekans değerleri incelendiğinde en yüksek katılım gösterdikleri maddeler 4 (f=53, %85,5), 7 (f=62, %100) ve 9. (f=59, %95.2) maddeler, en düşük katılım gösterdikleri maddeler ise 6 (f=44, %71), 13 (f=42, %67.7) ve 18. (f=52, %83.9) maddeler olduğu görülmektedir.

Araştırma kapsamında çalışanların verdikleri yanıtlar, bu yanıtların cinsiyete göre dağılımı ve kadın erkek çalışanların görüşleri arasında fark olup olmadığı Ki kare analizi ile

incelenmiş ve anlamlı fark bulunan 3 maddenin sonuçları Tablo 3'de verilmiştir.

Aynı tablonun ikinci bölümünde iş sağlığı ve güvenliği kapsamında ofis çalışanlarında bir pandemi kültürünün oluşmuş olup olmadığını araştırmak üzere belirlenen kriterlere, çalışanların verdikleri yanıtlar, bu yanıtların medeni duruma göre dağılımı ile evli ve bekar çalışanların görüşleri arasında fark olup olmadığı Ki kare analizi ile incelenmiş ve anlamlı farklılıklar olan maddeler için elde edilen sonuçlara yer verilmiştir.

Tablo 3. İstatistiksel olarak cinsiyet ve medeni duruma göre anlamlı farklılık içeren maddeler için Ki kare sonuçları

Maddeler		N	Evet		Hayır		X ²	p
			f	%	f	%		
CİNSİYET								
S1. İşyeriniz/Ofisiniz de Sağlık Bakanlığının tavsiyeleri doğrultusunda pandemi (Covid-19) için gerekli ek tedbirler alınıyor mu?	Kadın	28	14	50	14	50	7,35	,007
	Erkek	34	28	82,4	6	17,6		
S18. İşyeri/Ofis ortamınızda kronik rahatsızlığı olan var mı?	Kadın	28	8	28,6	20	71,4	5,843	,016
	Erkek	34	2	5,9	32	94,1		
S19. İşyeri/Ofisinizde kronik rahatsızlığı olanlar için gerekli önemlerin alındığını düşünüyor musunuz?	Kadın	28	10	35,7	18	64,3	8,932	,003
	Erkek	34	25	73,5	9	26,5		
MEDENİ DURUM								
S4. İşyeriniz/Ofisinizde oturma planlarımız sosyal mesafelere uygun şekilde mi?	Bekar	37	28	75,7	9	24,3	7,114	,08
	Evli	25	25	100				
S8. İşyeriniz/Ofisinizde yapılan toplantılara kısıtlamalar geldi mi?	Bekar	37	11	29,7	26	70,3	4,279	,39
	Evli	25	14	56,0	11	44,0		
S21. Yeni işe başlayan var ise; Çalışanlara iş başı yapmadan önce gerekli testler yaptırılıyor mu?	Bekar	37	33	89,2	4	10,8	5,712	,017
	Evli	25	16	64,0	9	36,0		

p<,01; p<,05

Tablo 3'teki İşyeriniz/ofisinizde Sağlık Bakanlığının tavsiyeleri doğrultusunda pandemi (Covid-19) için gerekli ek tedbirler alınıyor mu? Sorusuna verilen yanıtlar katılımcıların cinsiyetine göre incelendiğinde, kadın çalışanların yarısının önlemlerin alındığı diğer yarısının ise alınmadığı görüşünde oldukları; erkek çalışanların %82,4 (f=28)'ünün önlemlerin alındığı, %17,6 (f=6)'sının ise alınmadığı görüşünde oldukları görülmektedir. Tablo 3' deki sonuçlar doğrultusunda kadın çalışanların erkek çalışanlara göre anlamlı bir farkla tedbirlerin alınmadığını düşündükleri bulunmuştur (X²=7,35; p<,01).

Tablo 3'teki İşyeri/Ofis ortamınızda kronik rahatsızlığı olan var mı? Sorusuna verilen yanıtlar katılımcıların cinsiyetine göre incelendiğinde, kadın çalışanların %28,6 (f=8)'ü evet yanıtı verirken %71,4 (f=20)'si hayır yanıtı vermiştir. Erkek çalışanların %94,1 (f=32)'i hayır yanıtını verirken %5,9 (f=2)'u evet yanıtı vermiştir. Kadın çalışanlarla erkek çalışanlar arasında bir fark olduğu görülmektedir ancak kategorilerden birinde frekans değerinin 5'ten az olması nedeniyle (f=2) fark anlamlı olarak değerlendirilmemiştir. İşyeri/Ofisinizde

kronik rahatsızlığı olanlar için gerekli önemlerin alındığını düşünüyor musunuz? Sorusuna verilen yanıtlarda ise; kadın çalışanların %64,3 (f=18)'ü erkek çalışanların ise göre %26,5 (f=9)'ü gerekli önlemlerin alınmadığını belirtmişlerdir. Bu sonuç kadın çalışanlarla erkek çalışanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir (X²=8,93; p<,01).

Tablo 3'te ayrıca medeni duruma bağlı olarak değişim gösteren maddelerin Ki kare analizi ile elde edilmiş sonuçları da yer almaktadır. İşyeriniz/Ofisinizde oturma planlarımız sosyal mesafelere uygun şekilde mi? Sorusuna katılımcıların medeni durumuna göre bakıldığında, bekarların %75,7'i (f=28) evlilerin ise %100 (f=25)'ü evet, bekarların %24,3 (f=9)'ü evlilerin ise %0 (f=0)'ı hayır demiştir. (X²=7,11; p<,01).

Tablo 3'teki İşyeriniz/Ofisinizde yapılan toplantılara kısıtlamalar geldi mi? Sorusuna bekar katılımcıların %29,7 (f=11)'si ile evli katılımcıların %56,0 (f=14)'sı evet derken bekar katılımcıların %70,3 (f=26)'ü ile evli katılımcıların %44 (f=11)'ü hayır demiştir (X²=4,27; p<,05). Yeni işe başlayan var ise; çalışanlara iş başı yapmadan önce gerekli testler yaptırılıyor mu? Sorusu için bekar

katılımcıların %89,2 (f=33) ve evlilerin %64,0 (f=16)'ü evet, bekarların %10,8 (f=4)'ü ve evlilerin %36,0 (f=9)'ü hayır demiştir ($X^2=5,71$; $p<,05$).

Tablo 3'te medeni duruma ait sonuçlar için üç madde de istatistiksel olarak farklılık içermesine rağmen, kategorilerden birinde frekansı 5'ten az olan değerlerin mevcut olması nedeniyle anlamlı farklılık olarak değerlendirilememiştir.

İş sağlığı ve güvenliği kapsamında ofis çalışanlarında bir pandemi kültürünün olup

olmadığını araştırmak üzere belirlenen kriterlere çalışanların verdikleri yanıtlar, bu yanıtların yaşa göre dağılımı ve 40 yaş altı, 40 yaş üstü çalışanların görüşleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığı ile eğitim durumuna göre dağılımı, lise/altı ve lisans/lisansüstü eğitim düzeyine sahip çalışanların görüşleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığı Ki kare analizi ile incelenmiş ve anlamlı farklılıklar olan üç madde için elde edilen sonuçlar Tablo 4'de yerleştirilmiştir.

Tablo 4. Katılımcıların yaşları ile eğitim durumlarına göre anlamlı farklılık içeren maddeler için Ki kare sonuçları

Maddeler	N	Evet		Hayır		X ²	p
		f	%	f	%		
YAŞ							
S3. İşyeriniz/Ofisinizde çalışma arkadaşlarınızın salgın konusunda yeteri kadar hassas davrandıklarını düşünüyor musunuz?	40'tan küçük	51	40	78,4	11	21,6	11,142 ,001
	40'tan büyük	11	3	27,3	8	72,7	
S11. İşyeriniz/Ofisiniz yemekhane kısmında kurallara uyuluyor mu?	40'tan küçük	51	40	78,4	11	21,6	4,944 ,026
	40'tan büyük	11	5	45,5	6	54,5	
S17. Pandemi süresince sizce işyeri/ofis ortamınızda hijyen kurallarına uyum açısından bir artış oldu mu?	40'tan küçük	51	51	100	0	0	9,582 ,002
	40'tan büyük	11	9	81,8	2	18,2	
EĞİTİM							
S3. İşyeriniz/Ofisinizde çalışma arkadaşlarınızın salgın konusunda yeteri kadar hassas davrandıklarını düşünüyor musunuz?	Lise ve diğer	20	19	95,0	1	5,0	9,136 ,003
	Lisans ve üzeri	42	24	57,1	18	42,9	
S4. İşyeriniz/Ofisinizde oturma planlarınız sosyal mesafelere uygun şekilde mi?	Lise ve diğer	20	13	65,0	7	35,0	9,983 ,002
	Lisans ve üzeri	42	40	95,2	2	4,8	
S10. İşyeriniz/ofisinizin yemekhane giriş kısmında dezenfektan bulunuyor mu?	Lise ve diğer	20	19	95,0	1	5,0	6,675 ,010
	Lisans ve üzeri	42	27	64,3	15	35,7	
S11. İşyeriniz/Ofisiniz yemekhane kısmında kurallara uyuluyor mu?	Lise ve diğer	20	19	95,0	1	5,0	7,457 ,006
	Lisans ve üzeri	42	26	61,9	16	38,1	
S.12. İşyeriniz/Ofisinizde ateş ölçer var mı? İşyeriniz/Ofisiniz yemekhane kısmında kurallara uyuluyor mu?	Lise ve diğer	20	19	95,0	1	5,0	6,675 ,010
	Lisans ve üzeri	42	27	64,3	15	35,7	

$p<,01$; $p<,05$

Tablo 4'teki İşyeriniz/Ofisinizde çalışma arkadaşlarınızın salgın konusunda yeteri kadar hassas davrandıklarını düşünüyor musunuz? Sorusuna katılımcıların yaşa bağlı verdikleri cevaplar incelendiğinde 40 yaşından küçük %78,4 (f=40) ve 40 yaşından büyük %27,3 (f=3) katılımcı evet, 40 yaşından küçük %21,6 (f=11) ve 40 yaşından büyük

%72,7 (f=8) katılımcı hayır cevabını vermiştir ($X^2=11,14$; $p<,01$). Bu soru için Ki kare analizi sonuçları anlamlı farklılık içermesine rağmen, kategorilerden birinin frekansının 5'den az olması sebebiyle değerlendirilmemiştir.

Tablo 4'teki İşyeriniz/Ofisiniz yemekhane kısmında kurallara uyuluyor mu? Sorusu için

yaşa bağılı sonuçlara bakıldığında 40 yaşından küçük %78,4 (f=40) ve 40 yaşından büyük %45,5 (f=5) katılımcı evet yanıtını verirken, 40 yaşından küçük %21,6 (f=11) ve 40 yaşından büyük %45,5 (f=5) katılımcı hayır yanıtını vermiştir. İşyerinizin/Ofisinizin yemekhane kısmında kurallara uyuluyor mu? Sorusuna verilen yanıtların 40 yaş altı ve 40 yaş üstü yaşa bağılı istatistiksel olarak anlamlı farklılık içerdiği görülmektedir ($X^2=4,94$; $p<,05$). Bu durum 40 yaş altı çalışanların kurallara uyulduğuna daha çok katıldıklarını göstermektedir.

Pandemi süresince sizce işyeri/ofis ortamınızda hijyen kurallarına uyum açısından bir artış oldu mu? Sorusu için 40 yaşında küçük tüm katılımcılar %100 (f=51) evet yanıtını verirken 40 yaşından büyük 9 katılımcı %81,8 ile evet yanıtını vermiştir. 40 yaşından büyük %18,2 (f=2) katılımcı hayır yanıtını vermiştir. Bu soru için de Ki kare sonuçlarına göre anlamlı bir fark olmasına rağmen ($X^2=9,58$; $p<,01$) kategorilerden birinin 5'den düşük frekansa sahip olması nedeniyle değerlendirilmeye alınmamıştır.

Tablo 4'te ayrıca eğitim durumuna bağılı olarak değişim gösteren maddelerin, Ki kare analizi ile elde edilmiş değerleri yer almaktadır. Tablo 4'te yer alan eğitim durumuna bağılı sonuçlar incelendiğinde İşyeriniz/Ofisinizde çalışma arkadaşlarınızın salgın konusunda yeteri kadar hassas davrandıklarını düşünüyor musunuz? Sorusuna lise ve diğer eğitim düzeyindekilerin %95,0 (f=19)'i, lisans ve üzeri katılımcıların %57,1 (f=24)'ü evet, lise ve diğer eğitim düzeyindeki katılımcıların %5,0 (f=1) ile lisans ve üzeri eğitim düzeyine sahip %42,9 (f=18) katılımcı hayır demiştir ($X^2=9,13$; $p<,01$). İşyeriniz/Ofisinizde oturma planlarınız sosyal mesafelere uygun şekilde mi? Sorusu için eğitim durumuna bağılı sonuçlara bakıldığında lise ve diğer eğitim

düzeyleri için %65,0 (f=13) ile lisans ve üzeri %95,2 (f=40) katılımcı evet, lise ve diğer eğitim düzeyindeki %35 (f=7) ve lisans ve üzeri %4,8 (f=2) katılımcı hayır yanıtını vermiştir ($X^2=9,13$; $p<,01$). İşyeriniz/ofisinizin yemekhane giriş kısmında dezenfektan bulunuyor mu? Sorusuna verilen yanıtlar eğitim durumuna göre incelendiğinde, lise ve diğer eğitim düzeyindekilerin %95,0 (f=19)'i, lisans ve üzeri katılımcıların %64,3 (f=27)'ü evet, lise ve diğer eğitim düzeyindeki katılımcıların %5,0 (f=1) ile lisans ve üzeri eğitim düzeyine sahip %42,935,7 (f=15) katılımcı hayır demiştir ($X^2=6,67$; $p<,05$). Benzer şekilde İşyeriniz/Ofisiniz yemekhane kısmında kurallara uyuluyor mu? Ve İşyeriniz/Ofisiniz yemekhane kısmında kurallara uyuluyor mu? Sorusuna verilen yanıtlarda da katılımcıların eğitim durumuna göre farklı görüşte oldukları belirlenmiştir ($X^2=7,45$; $p<,01$; $X^2=6,67$; $p<,05$).

Tablo 4'te eğitim durumuna bağılı olarak yer alan beş madde de istatistiksel olarak farklılık içermesine rağmen, kategorilerden birinde frekansı 5'den küçük olan değerlerin mevcut olması nedeniyle, anlamlı farklılık olarak değerlendirilememiştir.

İş sağlığı ve güvenliği kapsamında ofis çalışanlarında bir pandemi kültürünün oluşmuş olup olmadığını araştırmak üzere belirlenen kriterlere çalışanların verdikleri yanıtlar, bu yanıtların mesleğe göre dağılımı ve mimar/mühendisler ile diğer meslek grubu çalışanların görüşleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığı ve iş pozisyonuna göre dağılımı, yönetici, mimar/mühendisler ile diğer meslek grubu çalışanların görüşleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığı Ki kare analizi ile incelenmiş ve anlamlı farklılıklar olan maddeler için elde edilen sonuçlar Tablo 5'e yerleştirilmiştir.

Tablo 5. Katılımcıların meslekleri ile iş pozisyonlarına göre anlamlı farklılık içeren maddeler için Ki kare sonuçları

Maddeler	N	Evet		Hayır		X ²	p	
		f	%	f	%			
MESLEK								
S1. İşyeriniz/Ofisiniz de Sağlık Bakanlığının tavsiyeleri doğrultusunda pandemi (Covid-19) için gerekli ek tedbirler alınıyor mu?	Mimar-Mühendis	33	18	54,5	15	45,5	5,622	,018
	Diğer	29	24	82,8	5	17,2		
S2. İşyeriniz/Ofisinizde kolay erişilebilir ve yeteri miktarda dezenfektan bulunuyor mu?	Mimar-Mühendis	33	18	54,5	15	45,5	14,225	,000
	Diğer	29	28	96,9	1	3,4		
S3. İşyeriniz/Ofisinizde çalışma arkadaşlarınızın salgın konusunda yeteri kadar hassas davrandıklarını düşünüyor musunuz?	Mimar-Mühendis	33	18	54,5	15	45,5	7,280	,007
	Diğer	29	25	86,2	4	13,8		
S4. İşyeriniz/Ofisinizde oturma planlarınızı sosyal mesafelere uygun şekilde mi?	Mimar-Mühendis	33	31	93,9	2	6,1	4,065	,044
	Diğer	29	22	75,9	7	24,1		
S10. İşyeriniz/ofisinizin yemekhane giriş kısmında dezenfektan bulunuyor mu?	Mimar-Mühendis	33	18	54,5	15	45,5	14,225	,000
	Diğer	29	28	96,6	1	3,4		
S11. İşyeriniz/Ofisiniz yemekhane kısmında kurallara uyuluyor mu?	Mimar-Mühendis	33	18	54,5	15	45,5	11,531	,001
	Diğer	29	27	93,1	2	6,9		
S.12. İşyeriniz/Ofisinizde ateş ölçer var mı?	Mimar-Mühendis	33	18	54,5	15	45,5	14,225	,000
	Diğer	29	28	96,6	1	3,4		
S13. İşyeriniz/Ofisinizde işe başlamadan sabahları ateşiniz ölçülüyor mu?	Mimar-Mühendis	33	7	21,2	26	78,8	3,939	,047
	Diğer	29	13	44,8	16	55,2		
S14. Pandemi süresince işyeri/ofis ortamında çalışırken maske kullanıyor musunuz?	Mimar-Mühendis	33	18	54,5	15	45,5	4,226	,040
	Diğer	29	23	79,3	6	20,7		
S15. Pandemi süresince işyeri/ofis ortamında çalışırken maskenizi çıkarıyor musunuz?	Mimar-Mühendis	33	30	90,9	3	9,1	11,909	,001
	Diğer	29	15	51,7	14	48,3		
S16. Pandemi süresince iş yeriniz tarafından şirket çalışanlarına Covid-19 testi yaptırıldı mı?	Mimar-Mühendis	33	9	27,2	24	72,7	6,229	,013
	Diğer	29	17	58,6	12	41,7		
S19. İşyeri/Ofisinizde kronik rahatsızlığı olanlar için gerekli önemlerin alındığını düşünüyor musunuz?	Mimar-Mühendis	33	14	42,4	19	57,6	5,647	,017
	Diğer	29	21	72,4	8	27,6		
İŞ POZİSYONU								
S1. İşyeriniz/Ofisiniz de Sağlık Bakanlığının tavsiyeleri doğrultusunda pandemi (Covid-19) için gerekli ek tedbirler alınıyor mu?	Yönetici	11	11	100	0	0	14,311	,001
	Mimar-Mühendis	19	7	36,8	12	63,2		
	Diğer	32	24	75,0	8	25,0		
S2. İşyeriniz/Ofisinizde kolay erişilebilir ve yeteri miktarda dezenfektan bulunuyor mu?	Yönetici	11	11	100	0	0	20,630	,000
	Mimar-Mühendis	19	7	36,8	12	63,2		
	Diğer	32	28	87,5	4	12,5		
S3. İşyeriniz/Ofisinizde çalışma arkadaşlarınızın salgın konusunda yeteri kadar hassas davrandıklarını düşünüyor musunuz?	Yönetici	11	11	100	0	0	24,816	,000
	Mimar-Mühendis	19	5	26,3	14	73,7		
	Diğer	32	27	84,4	5	15,6		
S5. Çalışanlarda Yeni Tip Koronavirüs sebebiyle oluşacak stres ve bu stres ile nasıl başa çıkılacağı hakkında bilgilendirme yapılıyor mu?	Yönetici	11	9	81,8	2	18,2	15,991	,000
	Mimar-Mühendis	19	2	10,5	17	89,5		
	Diğer	32	17	53,1	15	46,9		
S6. İşyeriniz/Ofisinize dışardan gelen ziyaretler kısıtlandı mı?	Yönetici	11	7	63,6	4	36,4	9,245	0,010
	Mimar-Mühendis	19	6	31,6	13	68,4		
	Diğer	32	5	15,6	27	84,4		
S8. İşyeriniz/Ofisinizde yapılan toplantılara kısıtlamalar geldi mi?	Yönetici	11	9	81,8	2	18,2	10,909	,004
	Mimar-Mühendis	19	4	21,1	15	78,9		
	Diğer	32	12	37,5	20	62,5		

Tablo 5. (Devamı)

S9. İşyeriniz/Ofisinizde yapılan toplantılar kurallara uyularak mı yapılıyor?	Yönetici	11	11	100	0	0	7,135	,028
	Mimar-Mühendis	19	16	84,2	3	15,8		
	Diğer	32	32	100	0	0		
S10. İşyeriniz/ofisinizin yemekhane giriş kısmında dezenfektan bulunuyor mu?	Yönetici	11	11	100	0	0	20,620	,000
	Mimar-Mühendis	19	7	36,8	12	63,2		
	Diğer	32	28	87,5	4	12,4		
S11. İşyeriniz/Ofisiniz yemekhane kısmında kurallara uyuluyor mu?	Yönetici	32	28	87,5	4	12,4	18,586	,000
	Mimar-Mühendis	11	11	100	0	0		
	Diğer	19	7	36,8	12	60,2		
S.12. İşyeriniz/Ofisinizde ateş ölçer var mı?	Yönetici	32	27	84,4	5	15,6	20,630	,000
	Mimar-Mühendis	11	11	100	0	0		
	Diğer	19	7	36,8	12	60,2		
S16. Pandemi süresince iş yeriniz tarafından şirket çalışanlarına Covid-19 testi yaptırıldı mı?	Yönetici	32	28	87,4	4	12,5	11,509	,003
	Mimar-Mühendis	11	2	18,2	9	81,8		
	Diğer	19	4	21,1	15	78,9		
S19. İşyeri/Ofisinizde kronik rahatsızlığı olanlar için gerekli önlemlerin alındığını düşünüyor musunuz?	Yönetici	32	20	62,5	12	32,5	16,093	,000
	Mimar-Mühendis	11	10	90,9	1	9,1		
	Diğer	19	4	21,1	15	78,9		
S20. Yeni işe başlayan var ise; Çalışanlara iş başı yapmadan önce gerekli testler yaptırılıyor mu?	Yönetici	32	21	65,6	11	34,4	14,923	,001
	Mimar-Mühendis	11	5	45,5	6	54,5		
	Diğer	19	13	68,4	6	31,6		

p<,01; p<,05

Tablo 5'in birinci kısmında verilmiş olan Ki kare sonuçlarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunan ve kategorilerden herhangi birinin 5'den düşük frekansa sahip olmayan 5 madde için elde edilen sonuçlar şöyle özetlenebilir.

Mimar/Mühendis dışındaki meslek grubunda çalışanların %82,8 (f=24)'si İşyerlerinde/ofislerinde Sağlık Bakanlığının tavsiyeleri doğrultusunda pandemi (Covid-19) için gerekli ek tedbirlerin alındığını düşünürken, Mimar-Mühendislerin %54,5 (f=18)'i ek tedbirlerin alındığını düşünmektedir. Bu durum katılımcıların mesleklere göre düşüncelerinin anlamlı fark oluşturduğunu göstermektedir. ($X^2=5,62$; p<,05). Mimar/Mühendislerin %78,8 (f=26)'sı ile diğer meslek gruplarındakilerden %55,2 (f=16)'si İşyeri/ofislerinde işe başlamadan önce ateşlerinin ölçülmediğini ifade ederek yine farklı görüşte olduklarını göstermişlerdir ($X^2=3,93$; p<,05). Mimar/Mühendislerin %54,5 (f=18)'i işyeri/ofis ortamında çalışırken maske kullanırken, diğer meslek grubundakilerden %79,3 (f=23)'ü Pandemi süresince işyeri/ofis ortamında çalışırken maske kullanmaktadır

($X^2=4,22$; p<,05). Mimar/Mühendislerin %72,7 (f=24)'si Benzer şekilde pandemi süresince işverenleri tarafından şirket çalışanlarına Covid-19 testi yaptırılmadığını, buna karşılık diğer meslek grubunda çalışanların %41,7 (f=12)'sinin test yaptırılmadığını ifade etmesi, katılımcıların görüşlerinin meslek gruplarına göre anlamlı farklılık gösterdiğine işaret etmektedir ($X^2=6,22$; p<,05). Aynı şekilde, Mimar/Mühendislerin %42,4 (f=14)'ü, Mimar/Mühendis dışındakilerin %72,4 (f=21)'ü İşyeri/ofislerinde kronik rahatsızlığı olanlar için gerekli önlemlerin alındığını belirtmişlerdir. Elde edilen değerler, katılımcıların görüşlerinin, mesleklerine göre, birbirinden istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği görülmektedir ($X^2=5,64$; p<,05).

Tablo 5'in ikinci kısmında verilmiş olan Ki kare sonuçlarına göre iş pozisyonuna bağlı anlamlı fark bulunan birçok madde olmasına rağmen kategorilerden tamamı 5'den düşük frekansa sahip değerler içermektedir. Bu nedenle Tablo 5'de yer alan iş pozisyonuna bağlı bir sonuç ve yoruma ulaşmak mümkün değildir.

İş pozisyonuna bağlı sonuçların yer aldığı Tablo 5 verilerine göre; yönetici pozisyonunda çalışanların tamamı pandemi (Covid-19) sürecine yönelik gerekli

önlemlerin alındığını düşündükleri için birçok madde de anlamlı fark bulunmasına rağmen sonuçlar değerlendirilememiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

2019 yılının son aylarında Çin'in Wuhan kentinde görülen ve 2020 yılından itibaren tüm dünyayı etkileyen Covid-19 salgını, aslında dünyanın insan hayatını tehdit eden bu tür salgınlara ne kadar hazırlıksız olduğunu açıkça göstermiştir. Bu süreçte birçok işyeri ve çalışan ile aileleri salgından hem can kaybı açısından hem de ekonomik açıdan etkilenmiştir. Salgının başlangıcıyla birlikte bireysel ve yönetsel önlemler düzeyinde sıkıntılar yaşansa da insanlar gerek işyerlerinde gerekse evlerinde basın ve diğer bilgi kaynaklarını kullanarak önlemler alma yoluna gitmişlerdir. Ülkemizde salgına yönelik bireysel ve kurumsal önlem alma sürecinin nasıl yönetildiği ile ilgili derinlemesine bir araştırma olmamakla birlikte önlem açısından hızlı bir adaptasyon süreci yaşandığını söylemek yanlış olmayacaktır. Özellikle üretim yapan tesisler iş ve ekonomik kaybın yaşanmaması adına bu önlemleri hızlı ve etkili olarak almışlardır. Ancak çalışan sayısı az olan işletmeler için bu önlemlerin doğru alınıp alınmadığı tartışmaya açık bir konudur. Bu çalışmada çalışan sayısı 30'un altında olan mimarlık/mühendislik hizmeti veren işyerleri için İş Sağlığı ve Güvenliği kapsamında pandemiden korunma düzeyleri belirlenmeye çalışılmıştır. Çalışmanın sonuçları bulgular bölümünde yer almakta olup, bir kısmı aynı bölümde yorumlanmıştır. Çalışmanın bulgularına ait çarpıcı sonuçlar ise şöyle özetlenebilir.

- Çalışmanın bulgularına göre; kadın çalışanların erkek çalışanlara göre anlamlı bir farkla tedbirlerin alınmadığını düşündükleri bulunmuştur. Erkek katılımcıların %72,5'i çalışanlar arasında kronik rahatsızlığı olanlar için yeterince önlemin alındığını düşünürken, kadınlarda bu oran %35,7 seviyesindedir. Bu sonuçlar kadınların sağlık söz konusu olduğunda erkeklere oranla daha hassas ve dikkatli olmaları ile açıklanabilir.

• Özellikle ofis gibi kapalı ve bir arada çalışmanın fazla olduğu ortamlarda dikkat edilecek önemli unsurlardan bir tanesi havalandırmadır. Cinsiyet, medeni durum, yaş, eğitim durumu, meslek ve iş pozisyonuna bakılmaksızın 62 kişiden oluşan katılımcıların tamamı havalandırma konusunda çalışma ortamlarının yeterince havalandırıldığını düşünmektedir. Bu durum pandemi ile ilgili alınacak önlemler için en etkin yollardan birinin havalandırma olduğunu tüm çalışan ve işverenlerin benimsediğini göstermektedir. Aynı şekilde yemekhane ve toplantılarda oturma düzeninin korunuyor ve mesafeye dikkat ediliyor olması bu önlem için de bir kültürün oluştuğunu göstermektedir.

• Çalışan sayısı 30 kişinin altında olan ofis ortamlarında pandemi ile ilgili alınan tedbirler kapsamında çalışanlar ile yönetici pozisyonunda olanlar arasında önlem düzeyi açısından farklılık olduğu açıkça görülmektedir. Yöneticilerin çoğu alınan önlemleri yeterli görmekte, birkaç yönetici bazı tedbirler için yetersizlik belirtmektedir. Oysa aynı maddelere çalışanların verdiği cevaplar yöneticilerle aynı düzeyde değildir. Bu durum pandemi gibi insan sağlığını tehdit eden önemli bir durumla ilgili önlemlerin alınması noktasında çalışanların görüşlerine de danışılması gerektiğini göstermektedir.

• Mimar/mühendis dışındaki meslek grubundaki katılımcıların %86,2'si İşyerleri/ ofislerinde çalışma arkadaşlarının salgın konusunda yeteri kadar hassas davrandıklarını düşünmekteyken, mimar/mühendislerin %54,5'i bu görüşe katılmaktadır ($p<.01$). Aynı şekilde 40 yaşından küçük katılımcıların %78,4'ü çalışma arkadaşlarının önlemler açısından hassas olarak değerlendirirken, 40 yaşından büyük katılımcıların sadece %27,3 ü hassas olarak değerlendirmektedir ($p<.01$).

Bu çalışmanın sonuçları meslek ve yaş ile önlemler arasında anlamlı bir ilişkinin olduğunu göstermektedir.

• Meslekleri Mühendis ve mimar olanların %90,9'u ve mimar/mühendis pozisyonunda çalışanların %73,7'si pandemi süresince işyeri/ofislerinde çalışırken maskelerini çıkarttıklarını belirtmiştir. Bu sonuçlara göre meslek ve çalışma pozisyonu ile maske kullanımı arasında anlamlı bir ilişki mevcuttur ($p=,01$). Bu durum yapılan işin maske kullanımını zorlaştırması nedeniyle tercih edilmediği şeklinde yorumlanabilir.

Sekiz milyara yaklaşan dünya nüfusunun böyle bir pandemi ile karşılaşması ülkeleri ve toplumları etkilemiş, ülkelerin kendi izolasyonlarını ve önlemlerini alma çabaları da hız kazanmıştır. Sadece dış dünya ile izole olmak bu tür bir salgın için gerekli ancak yeterli değildir. Ülke içerisinde top yekün bir korunma kültürünün sağlanması gerekir. İşyerleri için iş sağlığı ve güvenliği kapsamında alınacak her önlem salgının yayılmasını önleyeceği gibi iş sürekliliğini de sağlayacaktır. Bu nedenle işyerlerinde bu tür salgınlara karşı acil durum eylem planlarının hazırlanması ve eğitimlerle desteklenmesi büyük önem taşımaktadır.

Bu çalışmadan elde edilen bulgulara dayalı olarak ofis ortamlarında salgından korunmaya yönelik öneriler aşağıdaki şekilde özetlenebilir;

- Yeni koronavirüs salgını dikkate alınarak risk değerlendirmesi ve acil durum planlarının güncellenmesi,
- Mümkün olduğunda evden çalışma sistemine geçilmesi,
- Düzenli olarak çalışma ortamlarının dezenfekte edilmesi,

- Yurtiçi seyahatten dönen çalışanların sağlık kontrolünden geçirilmeden işbaşı yapmalarının engellenmesi ve çalışma süresince sağlık durumlarının gözlenmesi,
- Virüsün yayılımının engellenmesine yönelik bilgilendirme faaliyetlerinin yürütülmesi,
- Belirli periyotlarla test yaptırılması,
- Ekranlı araçlar ve ilgili parçaları (klavye, mouse, ortak telefon, diyafon, mikrofon vb) dahil tüm ekipman ve çalışma ortamının sık aralıklarla dezenfekte edilmesi,
- Ortak kullanım alanlarının (lavabo, toplantı odası vb) temizliğine özen gösterilmesi,
- İşin yürütümüne engel olmayacak ve bulaşma riskini azaltacak şekilde uygun kişisel koruyucu donanımların seçilip kullanılması,
- Yasal yükümlülükler nedeniyle ertelenmesi mümkün olmayan toplantı ve eğitimlerin uzaktan veya telekonferans gibi yöntemlerle icra edilmesi,
- Yemeklerin ve içeceklerin tek kullanımlık kumanya şeklinde dağıtılmasının sağlanması,
- Yemekhane görevlilerinin kişisel hijyen kurallarına uygun davranmasının ve uygun kişisel koruyucu donanımların sağlanması,
- İnsan sağlığını bozmayan yeni teknolojiler ile (hava temizleme cihazı, mavi ultraviyole ışığı, yer temizleme cihazı vb) ofis temizliğinin sağlanması,
- Kamusal bir denetim sisteminin oluşturulması ve ofis ortamlarının düzenli olarak denetimden geçirilmesinin sağlanması

KAYNAKLAR

- 1- İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu. (2012). 28339. T.C. Resmi Gazete, 20/06/2012
- 2- İnciroğlu, L. (2008). İş sağlığı ve güvenliğinde işçi ve işverenin hukuki ve cezai sorumlulukları. İstanbul: Legal Yayıncılık.
- 3- Başboğa Şahbaz Z. (2010). İşverenin İş kazası ve Meslek Hastalığından Doğan Hukuki Sorumluluğu İle Maddi Zararın Hesabına İlişkin Esaslar. İstanbul: Beta Yayıncılık.

- 4- Oğuz, Ö. (2011). AB Direktifleri ve Türk İş Hukukunda İş Sağlığı ve Güvenliğinde İşverenlerin Yükümlülükleri ve İşçilerin Hakları. İstanbul: Legal Yayıncılık.
- 5- Selek, H. (2016). İş Sağlığı ve Güvenliği Temel Konular. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- 6-Çiçek, Ö. ve Öçal, M. (2016). "Dünyada ve Türkiye'de İş Sağlığı ve İş Güvenliğinin Tarihsel Gelişimi". HAK-İŞ Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi, 5 (11), 107-129.

- 7- Ateş, Z. G. (2020). "Covid19'un İşverenin İş Sağlığı ve Güvenliği Konusunda Alınması Gereken Önlemlere Etkisi". İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, doi:0000-0002-3973-8630
- 8- Benjamin, O.A. (2001). İş Sağlığı ve Güvenliği Temel Prensipleri. Cenova: Uluslararası Çalışma Ofisi
- 9- Birleşmiş Milletler Genel Kurulu (BMGK). (1948). "İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi". Erişim adresi: <https://www.ihd.org.tr/insan-haklari-evrensel-beyannames/> (Erişim tarihi: 20/04/2021)
- 10- Baybora, D. (2012). İş Sağlığı ve Güvenliği. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları
- 11- Gerim, İ. (2013). "İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu Sunumu". Erişim adresi: <https://www.slideshare.net/yalinosgb/6331-slaytl-gvenlii-ve-sal-kanunu-yalin-osgb> (Erişim tarihi: 20/04/2021)
- 12- ÇASGEM. (2017). Türkiye'de İş Sağlığı ve Güvenliği Algısı. Ankara: Uzerler Matbaacılık Tanıtım Sanayi Tic. Ltd.
- 13- Üstün, Ç. ve Özçiftçi, S. (2020). "Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi, COVID-19 Pandemisinin Sosyal Yaşam ve Etik Düzlem Üzerine Etkileri: Bir Değerlendirme Çalışması". Anadolu Kliniği Tıp Bilimleri Dergisi, 25 (1), 142-151.
- 14- Ak, Ö. (2020). "Soğuk Algınlığından Ölümcül Salgına! Küresel Kabus: Coronavirus ve Covid-19". Bilim ve Teknik Dergisi, (628), 14-27.
- 15- Karasar, N. (2020). Bilimsel Araştırma Yöntemi Kavramlar İlkeler Teknikler. Ankara: Nobel Yayıncılık.